

SUVREMENA HRVATSKA DRAMA

NA SCENI HRVATSKOGA KAZALIŠTA U PEČUHU (MAĐARSKA)

PREMIJERE
 MEĐUNARODNA
 SCENA
 ONI KOJI
 DOLAZE...
 AKTUALNOSTI
 DRUGA
 STRANA
 VOX
 HISTRIONIS
 IZ POVIJESTI
 TEORIJA
 NOVE KNJIGE
 DRAME

Hrvatsko kazalište u Pečuhu, koje službeno postoji od svibnja 1992. godine i djeluje u Anninoj ulici u središtu grada, dugo je bilo jedino nacionalno kazalište izvan Hrvatske. Odnedavno mu se pridružilo i kazalište u Mostaru, a u Mađarskoj su prije svoje nacionalno kazalište utemeljili samo Nijemci. Ova institucija izuzetno je značajna za kulturni život i opstanak Hrvata kao nacionalne manjine u susjednoj Mađarskoj. Djeluje kao jedno od najznačajnijih institucionalnih uporišta za očuvanje hrvatske materinske riječi, identiteta i kulturnih tradicija, što ima izuzetno značenje posebice za život manjine u kontekstu europskih integracijskih i globalizacijskih procesa. Ova institucija danas funkcionira kao samostalna kazališna kuća i jedna od najvažnijih kulturnih ustanova hrvatskog naroda u Mađarskoj stvorena ne političkom direktivom, nego na temelju civilne inicijative. Nakon što ulazi u desetljeće i pol svoga postojanja, može se sa sigurnošću reći da je svojim predstavama, suradnjom s hrvatskim glumcima i redateljima, gostovanjima na pozornicama hrvatskih kazališta i brojnim zajedničkim projektima ispisalo dio povijesti hrvatskoga glumišta i postalo bez pretjerivanja dio hrvatske kazališne i kulturne povijesti. Svoje početke i prve, ali značajne i temeljne korake institucija Hrvatskoga kazališta vezuje uz sad već povijesnu predstavu Krležina *Kraljeva*, premijera koje je bila 27. srpnja 1990. na otvorenoj pozornici u Ulici Kaptalan. Bila je to velika, spektakularna izvedba na hrvatskom i mađarskom jeziku uz sudjelovanje 140 glumaca i plesača, ostvarena u suradnji s glumcima iz Osijeka. Sve je počelo pet godina ranije ubacivanjem nekoliko hrvatskih rečenica u mađarsku izvedbu jer se te godine dogodila pečuška

praižvedba *Kraljeva* na mađarskom (1985. na atraktivnom scenskom otvorenom prostoru tvrđave "Tettye"), iz čega se rodila želja da se stvori prva profesionalna predstava na hrvatskom jeziku. Važnost i dalekosežno značenje te ideje spoznao je mađarski redatelj László Bagossy i prihvatio se redateljskog izazova uz koreografa Antuna Vidakovića koji je od početka i ravnatelj Hrvatskoga kazališta. Iako službeno još ne postoji, *Kraljevo* svakako obilježava prve korake Hrvatskoga kazališta i svojim gostovanjima u Osijeku i Splitu otvara put kasnijim teatarskim dolascima u Hrvatsku. O predstavi koja dolazi iz susjedne zemlje, mađarskoga redatelja, ali na hrvatskom jeziku, pisali su kazališni kritičari u Vjesniku i Slobodnoj Dalmaciji. "... redatelj Bagossy sa svojim suradnicima za glazbu i ples ostvario je *Kraljevo* kao krležijanski san ljetne noći, ispunjen ljubavlju prema životu koja briše sve granice, pa i one između života i smrti, izazivajući i u mrtvih neutaživu žudnju za ljubavlju i utapanjem u sveljudski kovitlac elementarne vitalnosti."¹

"Kovitlac tijela i metež glasova stvarali su atmosferu silne uzbibanosti, a ipak je vladao čudan unutrašnji red koji je donosio skladne izmjene kinetičkih slika. I to je velika nesumnjiva kvaliteta te neobične predstave u kojoj su se, dakle, sve pojedinosti uspjevale okupljati u goleme cjeline."²

Službeni početak postojanja ovoga malog kazališta u Anninoj ulici broj 17, u zgradi malih dimenzija predodređenoj, dakle, za komorne predstave, dogodio se 8. svibnja 1992. U Varszinhazu, kazalištu u budimskoj tvrđavi, na svečanoj premijeri *Hamleta u Mrduši Donjoj Ive Brešana*, objavljeno je "da je uz potrebnu podršku

grada Pečuha i nadležnog mađarskog ministarstva utemeljeno Hrvatsko kazalište kao odjel u Malom kazalištu”.³ Redatelj i ove predstave bio je László Bagossy, a koreograf Antun Vidaković, sudjelovali su pečuški i osječki glumci. Kazališni kritičar Dalibor Foretić tim povodom zapisao je: ... “Sudeći po prvoj predstavi, prvo hrvatsko kazalište u dijaspori ponavlja povijest nastanka hrvatskog glumišta. I njegove prve predstave priprema la je nekolicina već verziranih glumaca sa strane uz pomoć domaćih amatera. Teret *Mrduše* ponijeli su najviše osječki glumci. (...) Premda je nastalo svega dvadesetak kilometara od granice, pečuško Hrvatsko kazalište svjedoči o gotovo kopernikanskom obratu u kulturnom životu naše manjine u Mađarskoj: ona se više ne zadovoljava samo ‘urođeničkim’ njegovanjem vlastitog folklor, pa je formiranje teatra dokaz ne samo njezine probuđene samosvijesti, već i više duhovne razine njenih kulturnih potreba.”⁴

Sljedeći projekt novoutemeljenog kazališta bilo je uprizorenje *Božićne bajke* Mate Matišića u režiji Stipana Filakovića. Premijera je bila 9. travnja 1992. (igrali su Ružica Lorković i Ico Tomljenović). Ova predstava optimistično je pozdravljena, o čemu svjedoči i napis u *Hrvatskom glasniku – glasilu Hrvata u Mađarskoj*.

“Manjinsko kazalište (prvo profesionalno kazalište Hrvata u Mađarskoj) sve sigurnije kroči zacrtanim putem. Nameće se kao novi faktor našeg kulturnog života obogativši ga novom dimenzijom. Ideja Antuna Karagića koji je nekad davno htio u Mađarskoj organizirati putujuće hrvatsko kazalište, ostvarila se. Ako je ‘Kraljevo’ Miroslava Krležje bio tek pokus, Brešanov ‘Hamlet’ je bio potvrda, a ‘Božićna bajka’ trijumf, nepobitna potvrda postojanja našeg kazališta.”⁵

Potom se kreće u uprizorenje teksta autorskog trojca Mujičić-Senker-Škrabe o mladom Krležji i njegovu školovanju u Pečuhu *Fritz i pjevačica*, čija je režija povjerenica Želimiru Mesariću. Svoju sjetnu i nostalgiju priču autori su u podnaslovu odredili kao *kabare-operet carousell*, a premijerno je izvedena 14. srpnja 1993. na Otvorenoj pozornici “Tettye” uz sudjelovanje hrvatskih i mađarskih glumaca iz Pečuha i uz gostovanje glumaca iz Osijek. Autori su u programskoj knjižici svoj tekst okarakterizirali kao “naš skromni pokušaj da vas pove-

demo stazom kojom nikad nitko nije prošao – niti će proći – u onoj ozbiljnoj igri koju nazivamo poviješću i životom”, pokušavajući pokazati da “vlakovi na ovim prostorima voze sporije i da se filmovi sporije vrte”, svjedočeći o “tragediji Srednje Europe” na putu između Zagreba, Pečuha, Budimpešte i Beograda. Slijedi na repertoaru Hrvatskog kazališta Dubravko Jelačić Bužimski i *Osvajanje kazališta*, što je bila ne samo dječja predstava nego je u prostoru i mjestu uprizorenja krila simboliku – pripadnici nacionalne manjine osvajaju svoju kazališnu oazu u Anninoj ulici. Prva je to u nizu od dviju režija Stipana Filakovića. Premijera je bila 13. prosinca 1993. Potom na pozornicu Hrvatskoga kazališta stiže Kušanov *Čaruga*, također u Filakovićevoj režiji. Premijera je bila 9. srpnja 1994.

“U Filakovićevoj režiji u prvi plan dolazi Ardonjakova supruga Ankica, koju s mnogo šarma, lakoće, duhovitosti i nenametljive senzualnosti igra Senka Bulić, dok su sve muške osobe u ovoj vodviljskoj izvedbi izraziti nespretnjakovići i kukavice...”⁶

Na uprizorenje ponovo jednoga suvremenog hrvatskog autora čekalo se tri godine (u međuvremenu se igra pučki komad *Katica* Antuna Karagića), kad u zajedničkoj produkciji s Narodnim kazalištem u Pečuhu na scenu postavljaju *Pacijenta doktora Freuda* Mire Gavran na hrvatskom i mađarskom jeziku. Redatelj obiju predstava bio je Tamás Balikó. Premijera je bila 2. svibnja 1997., a Gavranov tekst na mađarski je prevela Janja Prodan. I o ovoj predstavi pisao je Dalibor Foretić: “Hrvatsko kazalište je za predstavu izvornika angažiralo veterana hrvatskog glumišta Dragu Krču kao Freuda, te dvoje osječkih glumaca: Darka Milasa kao Hitlera i Sandru Lončarić kao Christinu. Oni su u predstavu ušli s nepogrešivim iskonskim histrionskim instinktom o mogućnostima teksta. Shvatili su da trebaju igrati laku grotesku i izvući iz teksta što je moguće više komičnih naboja kojih u drami nesumnjivo ima. Glumačka igra postala je tako znatno ekspresivnija, što je poštovao Balikó...”⁷ Potom slijedi još jedna zajednička produkcija Hrvatskoga kazališta s kazalištem iz Virovitice. Riječ je o projektu Ulderiko Donadini *Gogoljeva smrt* i Dubravko Jelačić Bužimski *Donadinijeva smrt*. Redatelj je bio Damir Mađarić, a premijera je bila 26. veljače 1999.

“Donadinijeva *Gogoljeva smrt* dramaturško-redateljskom odlukom jednostavno se pretapa, bez ikakva prekida, a kamoli stanke u podjednako fantazmagoričnu, no strukturom nam znatno bližu, Jelačićevu dramu.

(...) Naime, u Donadinija Gogolj, a u Jelačića Donadini žrtve su opsjednutosti vlastitim licima, književnim fikcijama, a riječ je o etičkim dvojama stvaralaca u grozničavoj istrazi gdje se predjeli sna nadmeću s predjelima jave u nerazmrsivo klupko, što i proizvodi dramatičnost i otvara prostor glumačkim nadahnućima.”⁸ Potom je uprizorena *Gloriana* Borisa Senkera u režiji Roberta Raponje, a igrali su Vlasta Ramljak, Slaven Vidaković i Zijad Gračić. Premijerno je izvedena 27. siječnja 2001., a s ovom predstavom Hrvatsko kazalište gostovalo je u Budimpešti, Virovitici i Puli. “Glumici Vlasti Ramljak ovo je jedna od najbolje realiziranih uloga i svakako najbolja u pečuškom kazalištu. Osobito su dojmiljivi njezini monolozi kroz koje otvara dušu. Iako je dominirala scenom – i kao primadona koja slavi jubilej rada i kao kraljica – ni njezini partneri nisu zaostajali u kreaciji. Pritom treba istaknuti mladog pečuškog glumca Slavena Vidakovića koji je diplomirao na Akademiji dramske umjetnosti u Zagrebu. Glumac zagrebačkog HNK-a Zijad Gračić imao je nešto manje mogućnosti za scenski izraz, ali ga je upravo majstorski iskoristio.”⁹ Pečuško Hrvatsko kazalište od svojih je početaka i samog utemeljenja imalo čvrstu potporu kazališnog Osijeka. Dugo-godišnja suradnja rezultirala je i nizom uprizorenja recentnih osječkih autora na pečuškoj sceni u zajedničkom projektu s Maticom hrvatskom iz Osijeka. Prva izvedba u okviru te suradnje bio je tekst Julijane Matanović *Zašto sam vam lagala* u dramatisaciji Josipa Cvenića i režiji Damira Munitića. Igrala je Vlasta Ramljak, a o predstavi je između ostalog zapisano: “Junakinja putuje u prošlost bogatu slikama realnosti, ali još bogatiju snovima, otkrivajući nam najskrivenije zakutke sjećanja, koja su u mnogočemu često dijelom kolektivnog pamćenja, no još više od toga intenzivna individualna potraga za osobnim identitetom. Pokret i ekspresija ugođeni pod palicom Éve Bálint, mađarske koreografkinje, upravo u tim složenim intimnim potragama dali su najsnažniji doprinos ovoj predstavi. Složenost teksta nije smetala Vlasti Ramljak da ga bez ijedne pogreške i improvizacije oživi na sceni snagom svoje prepoznatljive, jake glumačke geste.”¹⁰

Sljedeći projekt Hrvatskoga kazališta bilo je postav-

ljanje na scenu komada *Galop u prošlu budućnost* koji problematizira Hrvatsko proljeće autora i redatelja Matka Sršena, a u predstavi su igrali Mladen Vulić, Marko Torjanac i Diana Bolanča. Autor i redatelj pokušao je “prikazati kako krupni događaji u društvu svojim slonovskim koracima krše i slamaju krhi hod svakodnevnog života (mladih) ljudi koji ne posjeduju političku moć, kako buka i strah koje na veliko proizvode političari uništavaju prijateljstva i razaraju ljubav na rubovima kovitlaca, u čaši vode”.¹¹ Premijera je bila 28. ožujka 2003. godine. Sršen je zapravo povezo “služeći se dramaturgijom dugih rezova” tri svoje jednočinke (*Neprijatelj, Galop, Srećković*) u jednu cjelinu. Sva tri teksta nastala su prije više od tri desetljeća i objavljena u njegovoj knjizi *Ifigenija, drame i maske* u Rijeci 1989. godine. Od spomenutih triju jednočinki samo je *Galop* bio uprizoren i to dva puta (Zagrebačko kazalište mladih 1976. i Narodno pozorište Sarajevo 1977.) te iako napisan u, po autorovu priznanju, “ponešto hermetičnoj formi kako bi se izbjegla očita aluzija na stvarnost”, oba je puta naprasno skinut s repertoara. U redateljevoj bilješci u kazališnoj knjižici Sršen je zapisao: “Kad naknadno razmišljam o događajima opisanim u *Galopu*, ne mogu izbjeći – kao, vjerujem, ni većina gledatelja – a da mi se sve to ne učini smiješnim, davno prošlim, izgubljenim u pustari minulih događaja. I bilo bi tako da iza tih, danas smiješnih i gotovo nerazumljivih događaja, nisu ostali ranjeni, potrošeni i uništeni životi.”¹²

Tijekom 2003. godine na pozornici Hrvatskoga kazališta dogodilo se još jedno uprizorenje suvremenog teksta – premijera komedije *Osobne stvari* autorice Sanje Ivić u režiji Stipana Filakovića. Ponovno je riječ o komediji nastaloj prema tekstu engleskoga glumca i dramatičara Noela Cowarda *Privatni životi* koji je jedan od najčešće postavljenih komada na Broadwayu uopće i u čijoj su jednoj postavi zaigrali i Elizabeth Taylor i Richard Burton. Radnja je smještena u Francusku 20-ih godina prošloga stoljeća, a “komad se duhovito poigrava bračnim konvencijama”.¹³ Autorica je imena za svoja tri lika preuzela iz Krležine *Lede*, posljednje drame njegove trilogije o Glembajevima (Melita, Klara i Oliver), i u središte svoje priče stavila dva bračna para koja su na odmoru tj. medenom mjesecu na Jadranu, što je okvir za mnoge neočekivane obrate i iznenađujuće događaje. Kritika je ovu izvedbu ocijenila kao “ventil za opuštanje u bremenitim vremenima”.¹⁴

“Riječ je o pitkoj i jednostavnoj zabavi koja predstavlja predah između dijela ozbiljnog i angažiranog teatra kakav često gledamo. Poznata tema i dramsko žongliranje oblikom bračnog trokuta glavna su obilježja ove scenske igre u kojoj bi mnogi mogli pronaći nešto za sebe. (...) Ukratko, riječ je o izuzetno lakoj i nepretencioznoj komediji koja barata prokušanim žanrovskim rješenjima od gegova, slapstica, preko smiješnih verbalnih doskočica i erotičnih aluzija do obvezatnog happy enda. Redatelj Stipan Filaković (inače čest redateljski gost u ovoj kazališnoj kući) dosljedno poštuje zadane obrasce i od cijele predstave pravi očekivano zabavnu jednočinku koja svojim ‘mainstreamovskim’ humorom ne kritizira ili propagira bilo kakvo načelo nego jedino nasmijava.”¹⁵

Novo u suradnji s Maticom hrvatskom uprizoruje se Cvenićevo *Kvaka s vratima*, koju autor određuje i kao *komediolu* (s naznakama *commedie del'arte*), a pečuška praznina bila je 12. rujna 2003. Redatelj je Želimir Orešković. O svom dramskom prvijencu autor je u kazališnom katalogu zapisao: “Pet likova – šesti je svirač Violinski ključ – (Putnica, Klaun, Pehist, Detektiv, Mrtvopuhalo) poput četiri Hipokratova karaktera i pomalo virtualnog klauna (kojemu je sve dopušteno) u predstavi na različite načine pokušavaju, u prvom dijelu, izaći na vrata i na taj način osloboditi se ‘nepravdnog’ zatvora, a u drugom dijelu, isti likovi pokušavaju ući kroz još pet različitih vrata koja kriju različitu istinu. Petora vrata odgovaraju svakom od likova, a posljednja cirkuska još jednom svima. Prolaz kroz vrata nije svima dopušten, a prostor iza vrata uvijek je tajanstven i nepoznat. U vratima se neki zaglave (Pehist), neki prolaze s lakoćom (Klaun), neka su vrata besmislena jer ukidaju svaku radnju iza njih, a iza nekih vrata i likovi tajanstveno nestaju. Posljednja, cirkuska vrata preobrazuju likove, a vrata ostaju zagonetka. Svaka slika s vratima ima svoj song, koji je ponekad i ključ za otvaranje, ali ulaz donosi razočarenje...”¹⁶

O Cvenićevoj praznini u Pečuhu pisao je Zvonimir Ivković: “Glavno tematiziranje *Kvake s vratima* je pojam istine i slobode, a cirkus i njegova prepoznatljivost (Klaun, kostimi, raznobojne sijalice...), kao metafora globalnog viđenja svijeta, početak su i završetak predstave. Iz cirkusa sve proizlazi, i u njemu sve završava. U cirkusu je sva sloboda i u njemu se može pronaći istina. Samo je potrebno povjerovati u njegovu čudesnost.

I zato, da bi izveo svoje likove iz stanja vlastite nelagode i apsurdnosti, Cvenić ih uvodi u svijet cirkusa u kojem je sve moguće, u kojem je jedino nemoguće razlikovati stvarnost od imaginacije.”¹⁷

Nastavljajući ostvarivati dogovorenu suradnju, u zajedničkom projektu kazališnog Pečuha i Osijeka 6. svibnja 2005. imali smo prigodu gledati još jednu prazninu. Riječ je tekstu osječkog autora Davora Špišića *Misija: T* podnaslovljenom kao *e-bajka*. Špišićev tekst uprizorio je Želimir Orešković s pečuškim glumcima, uz gostovanje glumica Vlaste Ramljak i Nele Kočiš. Autor se zapitao jesmo li doista sretni i ispunjeni unutar umreženog virtualnog svijeta koji nam daje samo privid neslućenih mogućnosti i lažni osjećaj moći, a zapravo ostavlja prazninu i žudnju za istinskom srećom i toplinom iskrenih ljudskih osjećaja. Ova “bajka za odrasle” pokazala je kako se jednim klikom na računalu ipak ne mogu ispuniti sve želje...

U glasilu mađarskih Hrvata o ovoj praznini zapisano je: “Ova simpatična priča sastavljena je od niza scenskih prizora odvojenih songovima koje je skladateljski uobličio Zoltán Papp, a koreografski oblikovala Éva Bálint. U predstavi nalazimo sve elemente klasične bajke nadopunjene suvremenom računalnom kibernetikom, poigravanje s elementima Matrix matrica, koje će zasigurno biti bliski mladim naraštajima. Miješanje brojnih elemenata suvremenog svijeta i tradicionalne bajke dale su sliku svojevrsnog omnibusa u kojem stvarni svijet ne nalazi najbolje rješenje i odgovore na mnoga pitanja, a sretan završetak naši junaci traže u prividnom svijetu i u pobjedi nad figurama računalnih igrica.”¹⁸ U programskoj knjižici stoji: “Vanja i Keka (junaci ove priče) po svim su mjerilima uspješan bračni par. On je vrhunski autor kompjuterskih igara – prava zvijezda neograničene tehnološke moći. Ona je, pak, glamurozna vlasnica lanaca modnih salona i pretplaćena pobjednica fashion-revija. Njihove granice slave neslućene su. Uspjeh je najužarenija strast ovoga para. Medijska pažnja gotovo da im je jedina hrana. Imaju novac, imaju ugled, imaju sve. Baš sve?”¹⁹

Nakon devetogodišnje stanke na scenu pečuško Hrvatskog kazališta ponovno dolazi jedan komad Mire Gavrana. *Veseli četverokut*, čija je premijera u režiji Stipana Filakovića bila 8. travnja 2006. godine, komedija je napisana 1995., a postavljanje na kazališnu scenu u Pečuhu njezino je četvrto uprizorenje. Iste godine kad je

napisana u prosincu je praižvedena u HNK-u Mostar, potom je 1998. igrana u Zagrebu (Epilog Teatar) te u Ljubljani (Zares Zahec Teather). Glumački postav ponovno su činili domaći glumci Slaven Vidaković i Stipan Đurić, uz gošće, osječke glumice Tanju Bertok-Zupković i Nelu Kočiš. Svoju autorsku energiju Gavran je usmjerio na slojevito i uvijek intrigantno područje muško-žen- skih odnosa zapletenih u mrežu bračnih i izvanbračnih veza u kojima se raspleću pitanja vjernosti i preljuba. Umjesto očekivanijeg (ljubavnog) trokuta Gavran nam je u ovoj vrckavoj, ali i ironijskoj (i ne bez gorčine!) komedi- ji situacije ponudio četverokut međusobno ispreplete- nih veza u kojima se izvrću i obrću odnosi muž-žena, lju- bavnik-ljubavnica. Zaplet temeljen na žudnji za tuđim/ tudom suprugom samom dvostrukom izmjenom bračnih partnera nije razriješen i konačan, nego se multiplicira i ostavlja mogućnost novih obrata. Ipak, taj ljubavni kovitlac izmiješanih brakova i života u vječitoj potrazi za komadićima ljudske sreće rješava se kroz komediograf- sku prizmu, ali nije lišen izravnog upozorenja na “hipo- krizijski aspekt etičke sfere aktualne stvarnosti“, što “još jednom potvrđuje Gavranovu sposobnost da **igrom tumači zbilju** i raskrinkava njezine nedostatke na privi- dno bezbolan način veselih osobnih intriga”.²⁰ Ovaj doi- sta izvođen dramski pisac ne negira kako svoju spisa- teljsku energiju crpi iz života i osobnog okružja: “U mo- jim komedijama iz suvremenog života upliće se svakod- nevnica, a možda se prepoznaju i moji prijatelji” (Gavran, 1996.). Izvorište i pokretač svih događanja i obrata, svekolike igre u Gavranovom teatarskom svijetu jest ži- vot sam i baš ta životnost njegove dramaturgije uz, od recentne kritike potvrđenu brigu za glumca te zanatsku vještinu (tečne dijaloge, zanimljive zaplete, žive karak- tere) pridonosi atraktivnosti i gledljivosti Gavranovih dramskih uradaka pa je tako i ova Gavranova komedija imala svoju publiku u Pečuhu i na ostvarenim gostova- njima u Hrvatskoj.

Pregled igranja suvremene hrvatske drame na pe- čuškoj hrvatskoj sceni zaključit ćemo posljednjom pred- stavom, čija je premijera bila 3. lipnja 2006. Riječ je o posljednjem zajedničkom tekstu spisateljskog trojca Mujičić-Senker-Škrabe *Trenk illiti divji baron* koji je reži- rao Tahir Mujičić. U realizaciji ove predstave uz domaće glumce i uzdanice Hrvatskoga kazališta u Pečuhu Slave- na Vidakovića, Stipana Đurića i Ivu Grišnika gostovali su glumci iz Zagreba i Osijeka. Putovanje/lutanje Trenkovo

po uvijek maglovitim i podijeljenim prostorima našim i naših susjeda prvenstveno je i u tekstu i u redateljskoj nakani imalo namjeru zabaviti i nasmijati publiku, ali i ukazati na zatvoren krug u kojem se vrti mali čovjek vo- den koncima viših interesa kako onda tako i danas...

“Premda napisan prije 22 godine ovaj se ‘Trenk’ po- kazuje kao tekst izrazite političke aktualnosti. Onda apostrofirana Austro-Ugarska Monarhija Habsburgova- ca bila je metafora za negdašnju Jugoslaviju, a glavni junak bio je prototip ‘nesigurnog’ Hrvata, vječno bez vla- stite države, koji u Beču vidi utočište, spas, okrilje... Da- nas pak isti taj Trenk (Hrvat, ali i Mađar!) vidi svoju ne- jasnu budućnost u nekoj europskoj ideji, u Bruxellesu, Strasbourgu ili pak Haagu... No tko mu je Marija Terezi- ja? A tko li mu je tek kancelar Königseck Lujo Šubić von Esterházy? Tko su mu danas novi heroji i žrtve, mučeni- ci i legende? Gdje su i što su one prave povijesne isti- ne, činjenice, etc? I tko je danas nevidljivi redatelj naših života, a tko nadredatelj budućnosti nam? I tko vodi ovaj svijet nekamo, a da ni on sam ne zna kamo?”²¹

Jedan od autora i redatelj predstave Mujičić naglasit će kako njegova predstava ne sugerira nikakve odgo- vore, nego samo pokušava na ozbiljno-neozbiljan način postaviti pitanja koja i mi sami često postavljamo, ali od njihovih odgovora bježimo. Sudeći ipak po reakcija- ma nazočnih, i ova predstava Hrvatskoga kazališta us- pjela je nasmijati i zabaviti publiku.

Prateći u vremenskom slijedu uprizorenja suvreme- nih hrvatskih tekstova na pozornici ovoga kazališta ra- zvidno je da je Hrvatsko kazalište u Pečuhu tijekom svo- ga desetljeće i pol dugog života odigralo zavidan broj na- slova suvremenih hrvatskih autora. Igrao se tako na pe- čuškoj sceni Krleža, Brešan, Matišić, Mujičić-Senker-Ju- ranić, Dubravko Jelačić Bužimski, Kušan, Gavran, Dona- dini-Bužimski, Julijana Matanović, Cvenić, Sršen, Sanja Ivić, Špišić pa ponovno Gavran i ponovno Mujičić-Sen- ker-Škrabe. Osim mjesta u kojima žive Hrvati u Mađar- skoj gostovali su u dvadesetak hrvatskih gradova: Osi- jeku, Zagrebu, Splitu, Varaždinu, Šibeniku, Vinkovcima, Vukovaru, Županji, Iloku, Virovitici, Rijeci, Zadru, Opatiji, Pulji...

Ako su se na ovoj sceni i susrele predstave različitih umjetničko-estetskih formi pa i igrali tekstovi različite umjetničke kvalitete, ni jedan kritičar repertoara ili kaza- lišnih dosega ove teatarske kuće ne može zanijekati uspješnost, zanimljivost i komunikativnost dosadašnjih

uprizorenja. Kazalište u Anninoj ulici ima svoju publiku, ima svoju prošlost i, vjerujemo, svoju budućnost u kojoj će imati i svoju novu natkrivenu pozoricu koja će omogućavati realizaciju zahtjevnijih projekata. Iako nastalo u teškim uvjetima borbe za manjinsko kazalište Hrvata u Mađarskoj, nakon prijednog dijela puta koji je zahtijevao i umješnosti i upornosti ono ne želi biti izdvojena oaza ili zatvoreni rezervat hrvatske riječi, nego otvorena kazališna radionica koja je po riječima njegova ravnatelja Antuna Vidakovića "otvorila svoja vrata prema gradu i prema drugim kulturnim sredinama pa je tako Hrvatsko kazalište u proteklim godinama zauzelo dostojno i ugledno mjesto i u kulturnom životu i u javnosti Mađarske i Hrvatske".²²

- ¹ Marija Grgičević, *Vjesnik*, 31. srpnja 1990.
 - ² Anatolij Kudrjavcev, *Slobodna Dalmacija*, 27. travnja 1991.
 - ³ Ravnatelj Antun Vidaković u razgovoru s Dinkom Šokčevićem, *Osvajanje kazališta, Pečuh*, 2002., str. 8.
 - ⁴ Dalibor Foretić, *Danas*, 19. svibnja 1992.
 - ⁵ Stipan Filaković, *Hrvatski glasnik*, 17. prosinca 1992.
 - ⁶ Marija Grgičević, *Vjesnik*, kolovoz 1994.
 - ⁷ Dalibor Foretić, *Glas Slavonije*, 20. svibnja 1997.
 - ⁸ Ivan Jindra, *Hrvatsko slovo*, 19. veljače 1999.
 - ⁹ Leona Sabolek, *Svjetlo riječi*, ožujak 2001.
 - ¹⁰ Željka Bertić, *Glas Slavonije*, 11. ožujka 2002.
 - ¹¹ Kazališna knjižica *Galop u prošlu budućnost*, Hrvatsko kazalište Pečuh, 2003.
 - ¹² Kazališna knjižica *Galop u prošlu budućnost*, Hrvatsko kazalište Pečuh, 2003.
 - ¹³ Sanja Ivić, *Glas Slavonije*, 18. travnja 2003.
 - ¹⁴ N. Bošnjak, *Glas Slavonije*, 5. svibnja 2003.
 - ¹⁵ Ivana Đerd-Dunderović, *Glas Slavonije*, 22. travnja 2003.
 - ¹⁶ Kazališna knjižica predstave *Kvaka s vratima*, praznik 12. rujna 2003. u Hrvatskom kazalištu u Pečuhu.
 - ¹⁷ Zvonimir Ivković, *Pogledi, Časopi za kulturu i društvena pitanja Hrvata u Mađarskoj*.
 - ¹⁸ Branka Pavić Blažetin, *Hrvatski glasnik*, 12. svibnja 2005.
 - ¹⁹ Kazališna knjižica *Misija: T*, Hrvatsko kazalište Pečuh, 2005.
 - ²⁰ Gordana Muzaferija, *Kazališne igre Mire Gavrana*, Hrvatski centar ITI-UNESCO, Zagreb, 2005.
 - ²¹ Tahir Mujičić u kazališnoj knjižici *Trenk iliti divji baron*.
 - ²² Antun Vidaković u razgovoru s Dinkom Šokčevićem, monografija *Osvajanje kazališta, Pečuh*, 2002.
-